

כבר תמה הגרעק"א על קושיית רש"י (בד"ה ה"ג הא קמ"ל) ממשנת זבחים, והלא שם לא הוזכר זריקת פסולים אלא קבלה בלבד – והיה נראה מזה שרש"י נקט שגם בקבלה בלבד פסול עושה שיריים, וכשיטת הרמב"ם אליבא דהאבי-עזרי.

'אין לך דבר שיעשה שיריים אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו – הואיל ומרצין לפיגולין'. לכאורה משמע שטעם החילוק בין פסול זה לשאר פסולים הוא שעבודה במחשבת פיגול שם 'עבודה' עליה, שהרי צריך שתהא בה 'הרצאה' והקרבת כל המתירין בהכשר, שלא כבשאר פסולים. וכן נראה לכאורה מלשון רש"י. ולפי זה אם חשב מחשבת 'שלא לשמה' הפוסלת (כגון בחטאת) – יש תקנה בקבלת הכשר, שהרי מחשבת 'שלא לשמה' דומה לענין זה לכל שאר הפסולים ולא למחשבת חוץ לזמנו. אך אפשר לומר (כמו שיש לדייק מרבנו גרשום), שאם שחט או קבל או הלך שלא לשמה, וזרק בשתיקה – נחשבת עצם הזריקה ככשרה אלא שדבר אחר גרם ליפסול, הלכך אי אפשר לחזור ולעשות שוב אותה עבודה.

ובספר שפת אמת דן בדבר, וצייד בתחילה לומר שכל פסול מחשבה עושה 'שיריים', כי המעשה כשלעצמו הוא כשר אלא שדבר אחר גרם לו להפסול. ואמנם בפשוטו משמע שאף ב'שלא לשמה' אין מועיל שיחזור הכשר ויזרוק, אם כי צריך באור מדוע הגמרא לא הזכירה זאת (עפ"י אבי עזרי פסוה"מ יד, ב). אם ננקוט כמו שצייד בשפ"א שכל פסול מחשבה עושה שיריים, אין מובן מדוע נקטו בגמרא הטעם 'הואיל ומרצה לפיגולין', כמו שהרגיש בזה השפ"א. ואולם אם נחלק בין חישוב בוריקה עצמה, או בעבודה אחרת, כנוכר, מובן שהוצרכו לטעם זה לומר שאפילו חישוב 'חוץ לזמנו' בוריקה – עושה שיריים.

ואולם יתכן טעם נוסף שמחשבת 'שלא לשמה' עושה שיריים, ואפילו חשב בוריקה עצמה – לפי שאינו פוסל בכל הזבחים, והרי זה כטמא שעושה שיריים לפי שכשר בציבור. ולפי זה לא קשה מדוע הוצרכו לטעם 'הואיל ומרצין לפיגולין' שהרי מחשבת הזמן והמקום אין להם הכשר במקום אחר. שו"ר סברה זו בחו"א (זבחים ט, ד ה). וכתב שם שטמא שחשב שלא לשמה – עושה שיריים, לפי שאין זו מחשבה הפוגמת בעצם המעשה.

'תא שמע, הפיגול לעולם מועלין בו. לאו דלא זרק, ושמע מינה היתר זריקה שנינו. לא, זרקה, ומאי לעולם – הא קא משמע לן כדרב גידל...'. נראה שהמקשה נקט דלא כרב גידל אלא זריקת פיגול מוציאה מידי מעילה, ואם כן ודאי מדובר כאן קודם שזרק, והרי משמע שאם לא פיגל יצא הבשר מידי מעילה, שהרי נראה לזריקה ו'היתר זריקה שנינו'. ואולם כיון שפיגל בשחיטה הרי לא היה הדם עומד להיזרק כיון שאסור לזרוק, על כן לא יצא מידי מעילה. ומתריך לא כי אלא התר אכילה שנינו, וכדרב גידל שאין זריקת פיגול מוציאה מידי מעילה, אבל בכשר – מוציאה הזריקה מידי מעילה (שפת אמת).

דף ו

'... כיצד לן לפני זריקה מועלין בו, לאחר זריקה אין מועלין'. רש"י מפרש שבשני המקרים מדובר שהדם לן לפני שנזרק על המזבח; והחלוקה היא שאם אכל מהבשר קודם זריקת הדם – מעל, ואם אכל לאחר שנזרק הדם על המזבח שלא כדין – לא מעל. וכתב רש"י על פי זה שרבי שמעון סובר זריקת לן מוציאה מידי מעילה [ודלא כהברייתא דלעיל ד:]. וכך צריך לפסק לפי"ז: 'לן; – (אכל) לפני זריקה מועלין, (אכל) לאחר זריקה אין מועלין'.

ואולם רבנו גרשום הביא פירוש אחר (וכן הובא בפרוש קדמון מהרא"ש. וכן נקט הרש"ש לעיקר): לן קודם זריקה – מועלין בו, לן לאחר זריקה – אין מועלין. ופירושו: 'לן' – הזבח – 'קודם שנזרק הדם', כגון ששקעה חמה קודם זריקת הדם – 'מועלין בו' (בבשר ולא בדם, שהרי נתמעט הדם מדין מעילה). ומועלים בין לפני זריקת הדם בין לאחר שנזרק. 'לן' – הקרבן, דהיינו הבשר – 'לאחר זריקה – אין מועלין בו', שהרי הותר כבר לאכילת כהנים.

לפירוש זה, ר"ש אמנם חולק על רב גידל בזריקת פיגול וסובר שהיא מוציאה מידי מעילה, כמבואר בברייתא שבסמוך (וכן מפורש ברבנו גרשום שר' שמעון חולק על דינא דרב גידל. ודלא כהתוס' והשטמ"ק), אך בזריקת לן מודה ר"ש שאינה מוציאה מידי מעילה, כדון המבואר בברייתא דלעיל ד: וכמו שחילקו שם בגמרא, בין פסול דקעביד בידיים לפסול מחשבה.

'מאי איריא דתני בקדשים קלים אין מועלין בו ליתני כאן לפני זריקה כאן לאחר זריקה? – הא אתיא לאשמועינן...' יכול היה לתרץ כדלעיל (ד:), 'קדשים קלים פסיקא ליה הכא לא פסיקא ליה'. וכן שם יכול היה לתרץ כתירוץ שבכאן (חק נתן).

(ע"ב) 'בשר קדשי קדשים שיצא... וחייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא'. יש לעיין, התינה משום 'פיגול' חייבים עליו, מתוך שאיסור פיגול כולל את הבשר שלא יצא הרי הוא חל גם על מה שיצא, וכן איסור 'טמא' – כשגוף האדם נטמא, מתוך שהוא חל עליו כלפי שאר קדשים, חל על על זה, אבל איסור 'נותר' מדוע הוא חל על היוצא והלא אין איסור חל על איסור?

וצריך לומר בדוחק, כיון שחל איסור 'נותר' בזבח זה על הבשר הנמצא בפנים, חל גם כן על היוצא [ואעפ"י שאין זיקה בין איסור נותר שחל על חתיכה זו לאיסור נותר של זו, צריך לומר כיון ששתייהן נאסרו מכת שעה אחת, שייך בזה 'איסור כולל'] (עפ"י תפארת ישראל 'בועז'. ובקהלות יעקב (כריתות ז) פקפק בתירוץ זה).

עוד אפשר, לפי שפסול 'יוצא' אינו נחשב פסול הגוף, והבשר שיצא אינו נשרף מיד אלא טעון עיבור צורה (כבפסחים פב), אבל פסול נותר הוא פסול הגוף, שהרי שורפים את הבשר מיד שנעשה נותר. ומשום תוספת חומרה זו שיש ב'נותר', חל על ה'יוצא' (עפ"י שו"ת אחיעזר כו, ז ע"ש). או בדרך זו: מתוך שאיסור נותר מוסיף דין – לשורפו ביום דוקא, שלא כשריפת שאר קדשים פסולים שאפשר לשורפם בלילה – לכן חל גם איסור אכילה משום 'נותר' על איסור 'יוצא' (עפ"י קהלות יעקב כריתות ז. ע"ש. ושני התירוצים בנויים על ההנחה שכתב ב'אחיעזר' שדין שריפת נותר אמור גם בקדשים פסולים, ודלא כהמנחת-חינוך).

ובלאו הכי יש ליישב על פי שיטת התוס' (בכריתות יד:): שאיסור שיש בו כרת חל על איסור שאין בו כרת, אפילו אינו כולל דברים נוספים – אף כאן איסור נותר חמור שיש בו כרת, שלא כ'יוצא'. ואולם שיטת רש"י (בחולין קא: ד"ה ואיסור כולל; ובזבחים קח. ד"ה נהי) אינה כן, אלא אין חל איסור חמור על הקל אלא ב'כולל'. (עפ"י קהלות יעקב שם).

ע"ע במובא בכריתות כג אודות חלות איסור על איסור בקדשים.

'אמר רבי עקיבא: והרי המפריש חטאתו ואבדה...' אפשר שסברת ר' אליעזר לחלק בין הנידונים; שם מעולם לא היה דין מעילה על החטאת השניה אלא מצד זה שהיה יכול להוות ממנה, וכיון שלבסוף הוזה מהחטאת האחת נידונית השניה כדחוייה מעיקרא שהרי נתכפר באחרת, אבל כאן שכבר היה בו מעילה, לא יצא מן המעילה על ידי הזריקה הואיל שיצא חוץ.

ורבי עקיבא סבר שכל שהיא ראויה בשעת שחיטה הרי זו חטאת גמורה, וכשזרק דמה של האחרת נחשב

כאילו נפסלה מאותה שעה ואילך, ודין הוא שמועלים בה כשאר קדשים שפסולין בקדש שטעונים שריפה ומועלים בהם, אלא כיון שלא חל כאן פסול אלא שנפקעה קדושה על ידי הכפרה של זו, הועילה הכפרה להפקיע דין מעילה מן השניה (עפ"י חזון איש זבחים יט, מח; שפת אמת [ובזה באר החזו"א את מהלך הסוגיא דלהלן ז:]).

הכל מודים שר' אליעזר אינו חולק על דין שתי הטאות. וכן משמע מסתימת המשנה בזבחים קיא: וכן מפורש בחזו"א שם ס"ק מז.

'כי אמר רבי עקיבא זריקה מועלת ליוצא – שיצא מקצתו' – והדין הוא שזורקים את הדם לכתחילה, משום המקצת שבפנים. ונחלקו ר' אליעזר ור' יהושע האם מועלת הזריקה גם כלפי היוצא. אבל יוצא כולו – לא' – ובאופן זה שיצא כולו, נחלקו תנאים (בפסחים עז: ועוד) האם זורקים את הדם על המזבח אם לאו; –

רבי אליעזר אומר: זורק, כי זריקת הדם אינה מותנית בהשארות הבשר, ואילו רבי יהושע אומר: לא יזרוק, שאם אין בשר אין דם. ומודה רבי יהושע שאם זרק – הורצה (שם).

ונראה לכאורה מכך שמודה ר' יהושע שהזריקה מרצה כשיצא כולו, הגם שלשיטתו אם אין בשר אין דם – מזה משמע שסובר זריקה מועלת ליוצא אפילו ביצא כולו, ודלא כרבי עקיבא (אליבא דר' יוחנן). או שמא יש לחלק בין ריצוי האדם ובין דין מעילה, שאעפ"י שאם זרק הורצה, אין מועלת הזריקה כלפי היוצא, להוציאו מידי מעילה (עפ"י תוס' מנחות יב. ד"ה ה"מ).

הרמב"ם פסק (מעילה ג, א) שאם יצא כולו – אין זריקה מועלת, מאידך פסק (פסוה"מ א) כר' יהושע, שאם יצא כל הבשר לא יזרוק ואם זרק הורצה. וזהו כתירוץ השני שבתוס', לחלק בין מעילה להרצאה. חזו"א מנחות לב, לה; חדושי רא"ל ח"ב סד. ועע"ש.

דף ז

'מחשבין על האבוד ועל השרוף... על העומד לאיבוד ועל העומד לישרף'. מכאן נראה שלענין חלות פיגול אין צריך שיחשוב על הקטרה למחר בפועל ממש – שהרי כאן מאומת הדבר בלבו שהבשר ייאבד מיד (עתוס') ולא יוכל להקטירנו, אלא מחשבת פיגול היינו שמחשב שתהא עבודתו על מנת להתיר הקטרה למחר, ורצונו לשנות במשפטי הקדושה.

[אמנם אם הבשר אינו עומד ליאבד, ורצונו להתיר הקטרה חוץ לזמנו אך בלבו להקטירו בפועל בתוך זמנו – לא פיגול, כיון שעקר את מחשבתו, שלא יקטיר למחר, אבל אם הבשר לא יהא בעולם, די בזה שמחשב שתהא העבודה על מנת להקטיר למחר, שמשנה בקדושתו, ולו היה הבשר בעולם היה מקטירו למחר] (עפ"י חזון איש זבחים יט, ג).

לפרש"י אין לנו מקור לענין זה, וי"ל שלכך לא פרש"י כהתוס' שמדובר שהם בפי כלב ובפי כבשן, כי באופן זה יתכן שאין מחשבתו כלום שהרי יודע שלא יקטירם למחר. וע"ע בקהלות יעקב ריש זבחים אם גדר מחשבת פיגול היא ציור הענין או צריך שיחשוב במלים. ע"ע יוסף דעת מנחות ג: יז: מט:

'אמר רב פפא: לא אמר רבי עקיבא זריקה מועלת ליוצא אלא שיצא בשר, אבל דם – אין זריקה מועלת ליוצא'. הטעם – פשוט, שהרי הדם שיצא נפסל ושוב אי אפשר להחזירו ולזרוק על המזבח,